

Fecr Yayınları: 504

TASAVVUFÎ AHLÂK BAZINDA MANEVÎ EĞİTİM

-Okul Öncesi Dönem Örneklemi-

Emine Elif Çakmak İGALÇI

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak

FCR

Baskı ve Cilt

VADİ GRAFİK TASARIM ve REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1

Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Şubat 2022

ISBN: 978-625-8005-48-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1

Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60

Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

TASAVVUFÎ AHLÂK BAZINDA
MANEVÎ EĞİTİM

-Okul Öncesi Dönem Örnekleme-

Emine Elif Çakmak İGALÇI

Ankara 2022

Emine Elif akmak İGALÇI

1983 yılında Ankara'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 2001 yılında ODTÜ Eğitim Fakültesini kazandı. 2006 yılında mezun olduktan sonra çeşitli idarecilik ve öğretmenlik görevlerinde bulundu. Öğretmenlik görevini sürdürürken Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalında bütünüleşik doktora yaptı. "Okul öncesi Eğitim Bağlamında Tasavvufî Eğitim" konulu teziyle doktorasını tamamladı. Hâlen Kayseri Üniversitesi Develi İslamî İlimler Fakültesi'nde görev yapmaktadır. Tasavvuf ve eğitim alanında çeşitli makale, bildiri ve kitap bölümleri bulunan yazar, evli ve bir çocuk annesidir.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar-----	9
Tablo ve Şekiller Listesi-----	10
ÖN SÖZ-----	11

GİRİŞ-----	13
1. Çalışmanın Amacı ve Önemi-----	13
2. Kapsam ve Sınırlılıklar-----	16
3. Araştırmanın Metodu-----	16

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Okul Öncesi Eğitim-----	21
1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı-----	21
1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amacı-----	23
1.3. Okul Öncesi Eğitimin Önemi-----	24
2. Okul Öncesi Eğitimde Kullanılan Yöntem ve Teknikler-----	25
2.1. Anlatım-----	25
2.2. Drama-----	27
2.3. Rol Oynama-----	27
2.4. Örnek Olay-----	27
2.5. Problem Çözme-----	28
2.6. Beyin Fırtınası-----	28
2.7. Alan Gezisi-----	28
2.8. Gösterip-Yaptırma-----	29
2.9. Hikâye-----	29
2.10. Soru-Cevap-----	29
2.11. Müzik-----	30
2.12. Proje-----	30
2.13. Fen-Deney -Gözlem-----	31
2.14. Oyun-----	31
3. Geçmişten Günümüze Okul Öncesi Dönem ve Eğitim-----	31
3.1. İslâm'dan Önce Okul Öncesi Eğitim-----	32
3.2. İslâm'dan Sonra Okul Öncesi Eğitim-----	33
3.3. Osmanlı Döneminde Okul Öncesi Eğitim-----	33
3.3.1. Sıbyan Okulları-----	33
3.3.2. Islahhaneler-----	34

3.4. Cumhuriyet Döneminde Okul Öncesi Eğitim	34
3.5. Yurt Dışında Okul Öncesi Dönem ve Eğitim	35
4. Okul Öncesi Eğitimin Temelini Oluşturan Kuramlar	36
4.1. Davranışçı Kuramlar	37
4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	38
4.3. Bilişsel Kuramlar	39
4.4. Duyuşsal Kuramlar	43
4.4.1. Benlik Gelişimi	43
4.4.2. Ahlak Gelişimi	46
4.5. Dinî Gelişim Kuramı	51
4.5.1. Elkind'in Çalışması	52
4.5.2. Fowler İnanç Gelişim Kuramı	54
4.5.3. Oser Dinî Yargı Gelişim Kuramı	56
4.5.4. İslâmî Yaklaşım	57
5. Okul Öncesi Eğitimin Bireye ve Topluma Sağladığı Olanaklar	60

İKİNCİ BÖLÜM

1. İslâm ve Eğitim	65
1.1. Kur'an-ı Kerim'in Eğitim Metotları	66
1.2. Hz. Peygamber ve Eğitim	68
1.2.1. Hz. Peygamber'in Eğitimde Uyguladığı Metot ve Prensipler	71
1.2.2. Hz. Peygamber ve Çocuk Eğitimi	73
2. Tasavvuf	77
2.1. Tasavvufun Tanımı	82
2.2. Tasavvufun Amacı	84
2.3. Tasavvufun Önemi	86
3. Tasavvufî Eğitim	87
3.1. Tasavvufî Eğitimin Önemi	90
3.2. Tasavvufî Eğitimin Özellikleri	93
3.3. Tasavvufî Eğitimde Kullanılan Metot ve Teknikler	94
3.4. Tasavvufî Terbiye	96
4. Tasavvuf ve Çocuk Eğitimi	98
4.1. Allah tasavvuru	103
4.2. Peygamber Tasavvuru	105
4.3. Tasavvufî Eğitime Örnekler	106
5. Bazı Tasavvuf Ekollerine Göre Çocuk Eğitimi	107
5.1. Hoşgörüye Dayalı Eğitim: Mevlâna	108
5.1.1. Mevlâna ve Eğitim	109
5.1.2. Mevlâna'ya Göre Eğitimin Amacı	110
5.1.3. Mevlâna'ya Göre Eğitimin Önemi	111

5.1.4. Mevlâna'ya Göre Eğitime Etki Eden Faktörler	113
5.1.5. Mevlâna'nın Kullandığı Eğitim Yöntem ve Teknikleri	115
5.1.6. Mevlâna ve Çocuk Eğitimi	121
5.2. Akla ve Kalbe Dayalı Eğitim: İmâm-ı Gazzâlî	125
5.2.1. İmâm-ı Gazzâlî ve Eğitim	126
5.2.2. İmâm-ı Gazzâlî'ye Göre Eğitimin Amacı	127
5.2.3. İmâm-ı Gazzâlî'ye Göre Eğitimin Önemi	128
5.2.4. İmâm-ı Gazzâlî'nin Kullandığı (Ahlâki) Eğitim Metotları	128
5.2.5. İmâm-ı Gazzâlî'ye Göre Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	131
5.2.6. İmâm-ı Gazzâlî ve Çocuk Terbiyesi	134
5.3. Sevgiye Dayalı Eğitim: Yunus Emre	137
5.3.1. Yunus Emre ve Eğitim	138
5.3.2. Yunus Emre'ye Göre Eğitimin Amacı	139
5.3.3. Yunus Emre'ye Göre Eğitimin Önemi	140
5.3.4. Yunus Emre'ye Göre Eğitim Metotları	140
5.3.5. Yunus Emre ve Çocuk Eğitimi	141

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. Manevî Eğitim	147
1.1. Geçmişten Günümüze Manevî Eğitim	148
1.2. Okul Öncesi Dönemde Manevî Eğitim	150
1.2.1. Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi	152
1.2.1.1. Din Duygusu ve Dini Gelişim	154
1.2.1.2. Din Eğitimi	158
1.2.1.3. Din Eğitimi ve Aile	163
1.2.1.4. Din Eğitimi ve Okul	165
1.2.1.5. Okul Öncesi Çocuklara Din Eğitimi Uygulamaları	168
1.2.1.6. Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi Uygulamalarına Tasavvufî Yaklaşım:	174
1.2.2. Okul Öncesi Dönemde Ahlâk Eğitimi	183
1.2.2.1. Ahlâk Eğitimi ve Aile	188
1.2.2.2. Ahlâk Eğitimi ve Okul	189
1.2.2.3. Okul Öncesi Çocuklara Ahlâk Eğitimi Uygulamaları	193
1.2.2.4. Okul Öncesi Dönem Ahlâk Eğitimi Uygulamalarına Tasavvufî Yaklaşım	196
1.2.3. Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi	207
1.2.3.1. Değerler Eğitimi ve Aile	215
1.2.3.2. Değerler Eğitimi ve Okul	218
1.2.3.3. Değerler Eğitimi ve Çevre	222
1.2.3.4. Okul Öncesi Çocuklara Değerler Eğitimi Uygulamaları	224

1.2.3.5. Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitimi Uygulamalarına Tasavvufi Yaklaşım -----	226
1.2.4. Okul Öncesi Dönemde Karakter Eğitimi -----	235
1.2.4.1. Karakter Eğitimi ve Aile-----	240
1.2.4.2. Karakter Eğitimi ve Okul-----	242
1.2.4.3. Karakter Eğitimi ve Çevre -----	244
1.2.4.4. Okul Öncesi Dönem Karakter Eğitimi Uygulamalarına Tasavvufi Yaklaşım -----	247
SONUÇ -----	253
KAYNAKÇA -----	257

KISALTMALAR

AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
Age	: Adı geçen eser
Agm	: Adı geçen makale
AİBÜ	: Abant İzzet Baysal Üniversitesi
AÜ	: Ankara Üniversitesi
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
b.	: Bin, ibn
bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
DEM	: Değerler Eğitimi Merkezi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİV	: Diyanet İşleri Vakfı
Dr.	: Doktor
diğ.	: Diğerleri
dü.	: Düzenleyen
ed.	: Editör
GEFAD	: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
İFAV	: İlahiyat Fakültesi Vakfı
KKEFD	: Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜ	: Marmara Üniversitesi
MÜAEF	: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
MÜİFV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
no	: Numara
OMUİFD	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
ö.	: Ölüm
Prof	: Profesör
s.	: Sayı
s.s.	: Sayfa sayısı
sad.	: Sadeleştiren
sav.	: Sallallahü aleyhi vesellem
TD	: Türk Dili
trc.	: Tercüman
TUBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
Unesco	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Kültür ve Bilim Örgütü

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Őekil 1: Abraham Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi ----- 45

ÖN SÖZ

Eğitim, insanın anne karnına düştüğü andan itibaren bireyi çekip çevreleyen, geliştiren, hayatına yön veren, tüm gelişimini destekleyen, maddi ve manevî yönlerinde farkındalık oluşturan, kişinin hem aklına hem kalbine hitap etmesi gereken vazgeçilmez bir olgudur. Bu olgunun nitelikli ve faydalı olabilmesi için kişilerin içinde yaşadığı toplumun kültürüne ve inancına paralel bir anlayışa sahip olması gerekir. Bu anlayıştan yola çıkarak uygulanacak eğitimin başlangıç noktası muhakkak ki okul öncesi dönem dediğimiz 0-6 yaş çocukları içine alan bu dönem olmalıdır.

Okul öncesi dönem, çocukların kişilik gelişimiyle birlikte diğer tüm gelişim alanlarının önemli bir oranda gelişip oluştuğu eğitimde kritik dönem diye adlandırdığımız bir dönemdir. Böylesi önemli görülen bir dönemde verilecek olan eğitimin çeşidi ve içeriği de son derece önemlidir. Gelişimin çok hızlı ve yoğun olduğu okul öncesi dönemde verilecek olan tasavvufî temelli manevî eğitim çocukların kazanımlarını destekleyecek, öğrendiklerine mana yüklemelerine fırsat verecektir. Eğitimcilerin erken çocukluk dönemi için belirlenen eğitim planlarına uygun bir şekilde entegre ettikleri tasavvufî yaklaşım, eğitimin manevî (içsel) yönünü zenginleştirerek, akademik bilginin daha kalıcı ve öze dönük olmasını sağlayacaktır.

Okul öncesi eğitim bağlamında tasavvufî eğitimi tasavvufî ahlâk bazında manevî eğitim kapsamında ayrıntılı bir tahlille inceleyen araştırmamız bir giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde okul öncesi eğitimin konusu anlatılacaktır. Bölümün alt başlıklarında ise okul öncesi eğitim, bu dönemde kullanılan yöntem ve tekniklerden bahsedilirken, geçmişten günümüze okul öncesi eğitimin gelişiminden söz edilecektir. Ayrıca okul öncesi eğitim kuramları da ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır. Okul öncesi eğitimin bireye ve topluma kazandırdığı faydalar adlı kısımla da ilk bölüm sonlanacaktır.

İkinci bölümde İslâmîyet ve eğitimden başlayarak, tasavvuf ve tasavvufî eğitimden bahsedilecektir. Kur'anî ve Peygamberî eğitim metotlarına değinilirken, tasavvuf konusu detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Tasavvufî eğitim de kullanılan yöntem ve teknikler anlatılacak, bu yöntem ve teknikler doğrultusunda çocuk eğitimiyle bağdaşım kurulacaktır. Tasavvufî eğitim bağlamında çocuk eğitimine örnekler verilerek, önemli mutasavvıflardan Mevlâna, İmâm-ı

Gazzâli ve Yunus Emre'nin çocuk eğitime ait görüşlerine değinilerek, düşünceleri doğrutusunda eğitimsel yaklaşımlar oluşturulacaktır.

Üçüncü bölümde ise tasavvufi eğitim manevî eğitim başlığı altında detaylı olarak incelenecektir. Okul öncesi dönemde din, ahlâk, değerler ve karakter eğitimi teorik ve pratik olarak anlatılacak, mutasavvıfların tasavvufi görüşleri doğrutusunda çocuk eğitimi konusunda tasavvufi bir yaklaşım oluşturulacaktır.

Bu süreç boyunca bana her türlü desteği veren çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Vahit Göktaş başta olmak üzere çalışma boyunca destek ve rehberlikleriyle katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Hamdi Kızıler ve Doç. Dr. Cemil Oruç hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Yeni bir yaklaşım oluşturmak için hazırlanan bu çalışma alana katkı sağlayacağı düşüncesiyle faydalı olmasını Yüce Allah'dan niyaz ederim.